

Дилшодбек ҚИРГИЗОВ,
Давлат статистика қўмитасининг ижтимоий соҳа ва барқарор ривожланиш статистикаси бошқармаси бошлиғи

Хар бир ислохот замирида инсон омиди туради, унинг қандай шароитда яшashi, соғлиғи, таълим-тарбия олиши энг муҳим масалалардан ҳисобланади. Мамлакатимизда эҳсонан соғлом, маънан етук, ҳар томонлама баркамол аълоднинг тарбиялаб воғга етказиш вазифаси доимо устувор вазифа ҳисобланган.

МУЛЬТИИДИКАТОР КЛАСТЕР КУЗАТУВЛАРИ

**оналар ва болалар турмуш тарзига оид
статистик маълумотларни янгилайди ва уларни
халқаро маълумот базаларида акс эттиради**

Бунда аёллар саломатлиги, репродуктив саломатликка катта эътибор қаратилади, зеро, соғлом онадан соғлом фарзанд дунёга келади. Бу эътибор нафақатгина, инсон ҳуқуқларини химоя қилиш, турмуш фаровонлигини ошириш, аҳолининг асосий ижтимоий хизматлардан фойдаланишини яхшилаш, қашшоқлик билан курашишда ҳаракатларни бирлаштириш, касалликлар тарқалишини қамайтириш ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш масалалари билан узвий боғлиқ бўлади.

Халқаро миқёсда ўрганиладиган, таҳлил этиладиган бундай жараёнлар уй ҳужжатларини тасодифий танлама кузатувининг халқаро мультиндикатор кластер кузатуви (MICS) дастури мавқуд бўлиб, у Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Болалар жағмармаси (UNICEF) томонидан ишлаб чиқилган.

MICS, асосан, болалар ва аёллар ҳолатини баҳолаш мақсадида маълумотлар йиғади. 20 йил ичида 28 та кўрсаткичдан 200 та кўрсаткичга тақомиллашган. Мультиндикатор кластер кузатувининг 5 та бошқича амалга оширилган бўлиб, ҳар бир бошқичада кўрсаткичлар сони ортиб борган.

1995 йилда Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигида ўтказилган дастлабки босқичда болаларни иммунизациялаш (эмлаш) бўйича маълумотлар йиғилган бўлса, 2000, 2005 йилларда болалар таълими ва интизоми ўрганилган жараёнлар ўзбекистонда ҳам олиб борилган. 2015 йилдаги таҳлилларда ёш аълоднинг ҳар томонлама қандай ҳолатда ривожланиётгани бўйича маълумотлар тўплаган.

MICS кузатуви 1990 йилда 28 та давлатда

ўтказилган бўлса, 1995-2015 йиллар бўйида 108 та мамлакатда 277 мартаба шундай тадбирлар амалга оширилиб, она ва бола саломатлиги, болалар ҳуқуқлари ва уларнинг таълим олиш даражаси, соғлом ва ижтимоий ривожланиш ўрганилиб, улар тўғрисидаги статистик маълумотлар жамланган. Дунё миқёсида Мультиндикатор кластер кузатувининг 6-босқичи бошланган бўлиб, шу кунга қадар 119 та давлатда MICS кузатуви амалга оширилган.

Ўзбекистонда навабдаги Мультиндикатор кластер кузатувининг ўтказилиши мамлакатимиз Президентининг 2019 йил 9 апрелдаги "Давлат бошқарувининг очкилиги ва шарофатлигини таъминлаш ҳамда мамлакатнинг статистика салоҳиятини ошириш юзасидан қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида" қарорига биноан, Давлат статистика қўмитаси, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Лойiha бошқаруви миллий агентлиги, Иқтисодиёт ва саноат вазирлиги 2020-2021 йилларда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Халқаро Болалар жағмармаси (UNICEF) билан биргаликда MICS кузатувини ўтказиши белгиланган.

Президент қарори ижросини таъминлаш ҳамда республикада болалар ва аёллар ҳолатини халқаро даражада баҳолаш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 24 июлда "2020-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасида мультиндикатор кластер кузатувларини ўтказиш тўғрисида" қарори қабул қилинди. Унга мувофиқ, мазкур кузатувининг 6-босқичи 2020 йилнинг сентябрь-ноябрь ойларида амалга оширилиши режалаштирилган. Давлат статистика қўмитаси кузатувини ўтказиш бўйича ваколатли давлат органи этиб белгиланди. Маълумотлар joyларга юрғизиш, шахсан суҳбатлашиш орқали плашкетларда электрон кўринишда йиғилди.

"Мультиндикатор кластер кузатуви" лойиҳасини амалга ошириш бўйича Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Лойiha бошқаруви миллий агентлиги, Давлат статистика қўмитаси ва БМТ Болалар жағмармасининг (UNICEF) Ўзбекистондаги ваколатли органи ўртада уч томонлама келишув имконлари ва миллий соҳаларга мувофиқлаштирувчи кенгаш тарихий ҳамда кузатувини ўтказиш сенимас тасдиқланди.

Кейинги пайтда бу борада бир қатор тадбир, семинар ва таҳлилий ишлар амалга ошириб келинмоқда. MICSнинг глобал дастури томонидан тахлил этилаётган саволномалар ва саволномаларга тааллуқли модуллар белгиланган. Ушбу тадбирдан қўланган мақсад аҳолининг яшаш шароитлари тўғрисидаги маълумотларни, 15 ёшдан 49 ёшгача бўлган аёллар билан ўтказилган сўровнома натижаларини, 5 ёшгача бўлган болалар тўғрисида оналари ёки вазирларидан олинган аниқ маълумотларни, аҳоли турмуш даражаси, яшаш жойи (шаҳар ёки қишлоқ) ва жинси бўйича тўплаган барча маълумотларни мамлакатлар миқёсида халқаро даражада таққулаш имконини беради. MICS жараёнида йиғилган ақсарият статистик маълумотлар фойдаланувчиларга бепул тақдим этилади.

БМТнинг Болалар жағмармаси (UNICEF) билан ҳамкорлигида мультиндикатор кластер кузатувларини ўтказиш натижасида мамлакатда оналар ва болалар турмуш тарзига оид статистик маълумотларни янгилашга ва уларни халқаро маълумот базаларида акс эттиришга эришилди. Кузатув натижаларига қўра, шаклланган кўрсаткичлар уй ҳужжатини бўйича Барқарор ривожланиш максдалари кўрсаткичнинг 40 фоизини қамраб олади. Бу эътибор, эътибор, Жаҳон банкининг "Статистика фаолияти самардорлиги рейтингини" да мамлакатимиз кўрсаткичлари юксалишига хизмат қилади.

МУСТАҚИЛ ДАВЛАТЛАР ҲАМДЎСТИГИНИ МАМЛАКАТЛАРИДА ЎТКАЗИЛГАН ВА РЕЖАЛАШТИРИЛАЁТГАН MICS КУЗАТУВЛАРИ

T/P	Давлатлар номи	MICS1	MICS2	MICS3	MICS4	MICS5	MICS6
1	Озарбайжон	2000					2020
2	Беларус			2005	2012		2019
3	Қозғистон			2006	2010-2011	2015	2020
4	Қирғизистон	1995		2005-2006		2014	2018
5	Молдова		2000		2012		
6	Тожикистон		2000	2005			
9	Туркменистон	1995		2006		2015-2016	2019
7	Украина	2000	2000	2005	2012		
9	Ўзбекистон	2000	2000	2006			2019-2020
	Жами MICS давлатлари бўйича	2	5	7	4	3	6